

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 50/2024-33

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľiek [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpených advokátkou prof. JUDr. Máriou Srebalovou, PhD., Námestie hraničiarov 9, Bratislava, proti rozsudku Okresného súdu Bratislava V (teraz Mestského súdu Bratislava IV) č. k. 43C/284/2014-789 z 1. apríla 2019 v spojení s opravným uznesením Okresného súdu Bratislava V č. k. 43C/284/2014-804 z 24. mája 2019, rozsudku Krajského súdu v Bratislave č. k. 7Co/266/2019-969, 7Co/8/2020 z 26. februára 2020 a proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6 Cdo/194/2020 z 26. apríla 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľiek a skutkový stav veci

1. Sťažovateľky sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 21. novembra 2023 domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), základného práva na rovnosť v konaní podľa čl. 47 ods. 3 ústavy, svojho základného práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy, základného práva na prerokovanie vecí v prítomnosti účastníka konania, práva na verejné prerokovanie vecí a práva vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozhodnutiami všeobecných súdov označenými v záhlaví tohto uznesenia. Navrhujú napadnuté rozhodnutia všeobecných súdov zrušiť, vec vrátiť mestskému súdu na ďalšie konanie a priznať im náhradu trov konania vzniknutých v konaní pred ústavným súdom.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že na okresnom súde sa viedol spor o určenie, že dôvody vydedenia nie sú dané. Okresný súd rozsudkom č. k. 43C/284/2014-789 z 1. apríla 2019 v spojení s opravným uznesením č. k. 43C/284/2014-804 z 24. mája 2019 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“) žalobe vyhovel a určil, že dôvody vydedenia žalobkyne [REDAKOVANÉ] (ďalej len „žalobkyňa“) poručiťom [REDAKOVANÉ] uvedené v listine o vydedení z 9. októbra 2002 nie sú dané, a žalobkyni priznal nárok na náhradu trov konania.

3. Proti rozsudku okresného súdu sťažovateľky podali odvolanie, o ktorom rozhodol krajský súd rozsudkom č. k. 7Co/266/2019-969, 7Co/8/2020 z 26. februára 2020 (ďalej len „rozsudok krajského súdu“) tak, že rozhodnutie súdu prvej inštancie potvrdil a priznal žalobkyni nárok na náhradu trov odvolacieho konania.

4. Podľa listiny o vydedení poručiťel' vydedil žalobkyňu z dôvodu, že o neho neprejavuje záujem, ktorý by potom prejavovať mala; i napriek jeho dlhoročnému úsiliu o neho nikdy neprejavovala skutočný záujem, ktorý by ako dcéra mala prejavovať, okrem nárokov na výživné, ktoré si uplatňovala i v prípade, keď na to nemala nárok. Neprávom a podvodným spôsobom vymáhala výživné v čase, keď bola riadne zamestnaná a nenavštevovala školu. Odvolací súd považoval zhodne so súdom prvej inštancie za preukázané, že žalobkyňa od svojho otca počas detstva ani po dosiahnutí plnoletosti nedostala reálnu príležitosť vybudovať si bližší vzťah. S ohľadom na nevybudovaný citový vzťah, ktorého základom bol nezáujem poručiťela o žalobkyňu už od jej detstva, nemožno od žalobkyne ani ako plnoletej osoby spravodlivo žiadať, aby niesla zákonné dôsledky vydedenia, keďže situáciu, že o poručiťela neprejavovala skutočný záujem, bol spôsobený predovšetkým poručiťel'om. Poručiťel' mal byť tou osobou, ktorá sa v období detstva maloletej mal starať o to, aby si vybuďoval vzťah s dcérou, lebo žalobkyňa takúto možnosť nemala. Pokiaľ otca nepoznala, nemala ako nadviazať s ním maloletá kontakt, na ktorý by mohla následne nadviazať ako plnoletá. V konaní súdy považovali tiež za preukázané, že za dlhé roky spočívala prejavená starostlivosť poručiťela o ňu výlučne v plnení si vyživovacej povinnosti tak, ako ju stanovil súd. Vykonaním listinných dôkazov súdy dospeli tiež k názoru, že nárok na výživné bol oprávnený a nemožno ho považovať za podvod zo strany žalobkyne; v konaní nebolo preukázané, že by žalobkyňa zároveň poberala sociálne dávky a žiadala výživné.

5. Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu sťažovateľky podali dovolanie, ktorého prípustnosť odvodzovali z § 420 písm. e) a f) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) a z § 421 ods. 1 písm. a) a b) CSP. Najvyšší súd uznesením sp. zn. 6 Cdo/194/2020 z 26. apríla 2023 (ďalej len „napadnuté uznesenie najvyššieho súdu“) zrušil rozsudok krajského súdu vo výroku, ktorým potvrdil rozsudok okresného súdu, a vo výroku o nároku na náhradu trov odvolacieho konania a vec v rozsahu zrušenia vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie. Dovolací súd dospel k záveru, že dovolanie sťažovateľiek vo vzťahu k uplatneným dovolacím dôvodom podľa § 420 písm. f) CSP a § 421 ods. 1 písm. b) CSP bolo nielen prípustné, ale i dôvodné.

6. Napriek viacerým dovolacím námietkam sťažovateľiek najvyšší súd dospel k záveru, že dôvodom kasácie je:

a) existencia tzv. opomenutých dôkazov. Konkrétne ide o listinné dôkazy predložené okresnému súdu sťažovateľkami spolu s vyjadrením k žalobe z 10. septembra 2014 a následným vyjadrením z 24. apríla 2015. Návrhy na dokazovanie predložením listín sťažovateľky vzniesli už skôr, avšak tieto vykonané neboli, a v rozhodnutiach nie je celom jasne uvedené prečo (s výnimkou

tých dôkazov, ku ktorým sa krajský súd vyjadril v bode 25 rozsudku). Najvyšší súd preto inštruoval krajský súd, aby postupoval v súlade s § 204 a § 205 CSP a zopakoval dokazovanie listinami, ktoré neboli dosiaľ zrealizované postupom súladným so zákonom, avšak až po rozhodnutí odvolacieho súdu, ktoré z navrhnutých dôkazov vykoná (§ 185 ods. 1 a 2 CSP). Zároveň sa má krajský súd v novom rozhodnutí vyjadriť ku všetkým dôkazom takým spôsobom, aby sa v spore nevyskytol tzv. opomenutý dôkaz;

b) skutočnosť, že vyjadrenie žalobkyne z 22. októbra 2015 nebolo sťažovateľkám predložené/doručené súdom na oboznámenie sa pred konaním pojednávania 30. októbra 2015 a ani následne. Rovnako nebolo sťažovateľkám umožnené oboznámiť sa s fotografiami, ktoré predložila žalobkyňa súdu 1. apríla 2019 na pojednávaní. Najvyšší súd konštatoval, že nedoručenie vyjadrenia strany sporu protistrane vytvára stav nerovnosti účastníkov v konaní pred súdom, čo je v rozpore s princípom kontradiktórnosti konania a rovnosti zbraní ako súčasť práva na spravodlivý proces;

c) nepreskúmanie právnej otázky dedičskej nespôsobilosti žalobkyne podľa § 469 Občianskeho zákonníka, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená. Sťažovateľky žiadali odpoveď na otázku, či konanie žalobkyne naplnilo znaky úmyselného trestného činu, čo by malo za následok nedostatok jej dedičskej spôsobilosti. Podľa názoru najvyššieho súdu sa touto právnou otázkou súdy nezaoberali dostatočne. Zmienili ju síce okrajovo („... *uplatňovanie si nárokov z titulu výživného nenaplnia znaky skutkovej podstaty trestného činu podvodu.*“), ale to nepovažovali za dostatočné. Preto má krajský súd v zmysle inštrukcií dovolacieho súdu rozhodnúť i o otázke dedičskej spôsobilosti žalobkyne v rozsahu už uplatnenej procesnej obrany sťažovateľiek.

II.

Argumentácia sťažovateľiek

7. Sťažovateľky v ústavnej sťažnosti tvrdia, že rozhodnutiami všeobecných súdov došlo k zásadnému zásahu do ich práv, pretože:

a) všeobecné súdy neprekúmali *ex officio* včasnosť podania žaloby a rozhodovali na základe oneskorene podanej žaloby (evidentne prepísaný dátum na doručenie a stanovisko Slovenskej pošty o skutočnom dátume prevzatia zásielky boli všetkými súdmi úplne ignorované),

b) rozhodnutia všeobecných súdov sú arbitrárne a neodôvodnené, lebo sa nevysporiadali s argumentmi sťažovateľiek,

c) na okresnom súde a najvyššom súde došlo k porušeniu práva na zákonného sudcu, keďže vec bola opakovane pridelená rôznym vopred určeným konkrétnym sudcom bez aplikácie princípu náhodného výberu,

d) všeobecné súdy sa vo svojich rozhodnutiach nevysporiadali so zásadnými vadami zmätočnosti (právo na verejné prejednanie veci za prítomnosti strany sporu, právo klásť otázky svedkom, právo na doručenie vyjadrení protistrany a právo vyjadriť sa k predloženým dôkazom, právo na rozhodnutie o návrhu na vykonanie dokazovania a pod.).

8. Najvyšší súd síce rozhodnutie krajského súdu zrušil, avšak dovolaniu sťažovateľiek vyhovel iba v zanedbateľnej časti v porovnaní s oveľa zásadnejšími a početnými pochybeniami, ktoré majú ústavnoprávny rozmer. Sťažovateľky sú presvedčené o tom, že kasácia zo strany dovolacieho súdu je iba formálna. Tvrdia, že rozhodnutie najvyššieho súdu znie v ich neprospech, pretože dovolací

súd dáva krajskému súdu priamy návod, aby rozhodol v neprospech sťažovateľiek. V konkrétnostiach tvrdia, že procesné pochybenia, ktoré sú dôvodom kasácie, sú bagatelizované; že najvyšší súd dáva odvolaciemu súdu priamu inštrukciu, že ak vezme do úvahy opomenuté dôkazy, dôvod vylúčenia neexistuje; a že aj napriek potrebe preverenia otázky dedičskej nespôsobilosti najvyšší súd „nad rámec“ uvádza, že posúdenie tejto otázky nepatrí do kompetencie civilného súdu. Najvyšší súd dokonca rozhodol tak, že hoci sa pochybenia dopustil súd prvej inštancie, jeho rozhodnutie ponechal v platnosti a zrušil iba rozsudok krajského súdu a vec vrátil tomuto súdu na ďalšie konanie. Sťažovateľky považujú rozhodnutie najvyššieho súdu za neodôvodnené a arbitrárne, pretože sa právne korektným spôsobom nevyrovnal s ich dovolaním.

9. Sťažovateľky v ústavnej sťažnosti opätovne predkladajú námietky, ktoré boli predmetom skúmania dovolacieho súdu, pričom v tejto súvislosti obsírne argumentujú na 50 stranách ústavnej sťažnosti. Trvajú na tom, že:

a) všeobecné súdy nepreverili včasnosť podania žaloby a nevysporiadali sa v tomto smere so zásadnými argumentmi sťažovateľiek preukazujúcich oneskorené podanie žaloby, najmä so stanoviskom Slovenskej pošty, a.s., z 25. februára 2019. Sťažovateľky tvrdia, že uznesenie okresného súdu o prerušení konania v dedičskej veci po poručiťovi bolo žalobkyňou prevzaté 2. apríla 2014. Avšak tento dátum bol zo strany žalobkyne prepísaný na 3. apríl 2014. Slovenská pošta potvrdila dátum doručenia 2. apríla 2014. Pre posúdenie včasnosti podania žaloby bolo nevyhnutné, aby súd bez akýchkoľvek pochybností a na základe dôkazných prostriedkov určil dátum prevzatia uznesenia o prerušení konania žalobkyňou, pretože od tohto dátumu sa počítala lehota na podanie dedičskej žaloby. Sťažovateľky sú toho názoru, že žalobkyňa podala žalobu oneskorene, a zo strany všeobecných súdov mala byť zamietnutá. Dovolací súd sa včasnosťou podania žaloby vôbec nezaoberal, ale v bode 70 uznesenia uviedol, že doložka právoplatnosti nie je súdnym rozhodnutím a odkazuje sťažovateľky na podanie žiadosti o opravu doložky právoplatnosti. Podstata namietanej vady však nespočíva v nesprávne vyznačenom dátume na pečiatke, ale v tom, že všeobecné súdy mali *ex officio* preveriť preskúmanie včasnosti podania žaloby;

b) okresný súd nerozhodol o ich návrhoch na vykonanie dokazovania, konkrétne malo ísť o dožiadanie na Sociálnu poisťovňu na účel poskytnutia informácie, či bola žalobkyňa počas konania vedeného pred Obvodným súdom Bratislava V sp. zn. 5C/127/95 zamestnaná, v akom období a u akého zamestnávateľa, a o vykonanie dôkazov na účel preverenia oneskoreného podania žaloby. Dovolací súd sa s týmito námietkami nevysporiadal;

c) dovolací súd nešpecifikoval, ktoré opomenuté dôkazy je potrebné vykonať;

d) došlo k porušeniu práva na rovnosť účastníkov konania a práva na verejné prerokovanie veci v ich prítomnosti tak, aby sa mohli vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. V tejto súvislosti tvrdia, že sťažovateľka 3 požiadala o odročenie pojednávania žiadosťou z 3. mája 2016, okresný súd však jej žiadosti nevyhovel. Pojednávanie sa uskutočnilo 12. mája 2016 v jej neprítomnosti a sťažovateľka 3 tak bola vylúčená z realizácie jej procesných práv;

e) verejné vyhlásenie rozsudku krajského súdu nebolo oznámené korektne, pretože miesto vyhlásenia nebolo na webovej stránke zverejnené;

f) najvyšší súd sa nevysporiadal so zásadnými argumentmi sťažovateľiek, a preto je uznesenie najvyššieho súdu nedostatočne odôvodnené.

10. Vo vzťahu k právnemu posúdeniu argumentujú, že:

- a) najvyšší súd odmietol meritórne prejednať otázku včasnosti podania žaloby, pretože ju vyhodnotil ako skutkovú, a keďže dovolací súd je viazaný skutkovým stavom, nemá právomoc prehodnocovať skutkové zistenia. Takéto odôvodnenie sťažovateľky považujú za nesprávne. Podľa ich názoru ide o otázku právnú, pretože je to základná procesná podmienka konania, ktorej preverenie musí súd skúmať *ex offo* v každej fáze konania;
- b) najvyšší súd sa ani jednou vetou nevysporiadal s právnou otázkou posúdenia dôkazného bremena vo vzťahu k posúdeniu včasnosti podania žaloby a dôvodu vydedenia. Rozhodnutie najvyššieho súdu je preto neodôvodnené;
- c) najvyšší súd k otázke právneho posúdenia dedičskej nespôsobilosti protirečivo uviedol, že s občianskoprávnou otázkou sa má vysporiadať civilný súd, avšak na druhej strane (nesprávne) tvrdí, že ide o otázku, ktorá nepatrí do kompetencie civilného súdu;
- d) najvyšší súd nepristúpil k meritórnemu dovolaciemu prieskumu namietaného nesprávneho právneho posúdenia veci [§ 421 ods. 1 písm. a) CSP] z dôvodu, že v dovolaní boli špecifikované rozhodnutia dovolacieho súdu, od ktorých malo prísť k odklonu od ustálenej praxe, ale sťažovateľky sa sústredili len na opis skutkového stavu a obsah svedeckých výpovedí. Záver najvyššieho súdu, ktorého obsahom je výčitka, že sťažovateľky porovnávajú skutkové okolnosti, predstavuje podľa ich názoru prílišný formalizmus pri posudzovaní prípustnosti dovolania.

11. Sťažovateľky tvrdia, že v dovolaní namietali zaujatosť sudcu, ako aj nesprávne obsadený súd. Najvyšší súd sa však nezaoberal ich námietkou o tom, že v ich veci rozhodoval nesprávne obsadený súd prvej inštancie. Námietkou o tom, že vo veci rozhodoval zaujatý sudca, sa najvyšší súd zaoberal iba tým, že odkázal na rozhodnutie krajského súdu, ktorý uznesením sp. zn. 6NcC/76/2015 zo 7. decembra 2015 námietke zaujatosti nevyhovel. Keďže odvolací ani dovolací súd vôbec vecne neposúdili namietanú zaujatosť sudkyne, má to za následok porušenie práv sťažovateľiek.

12. Porušenie práva na zákonného sudcu sťažovateľky vidia v tom, že počas konania na dovolacom súde sa opakovane udiali zmeny v zložení senátu. Z neznámych dôvodov údajne v rozpore s rozvrhom práce došlo k odňatiu veci Mgr. Čimovi ako sudcovi spravodajcovi a vec bola autoritatívne (bez právneho základu v rozvrhu práce) prikázaná JUDr. Milučkému. Sťažovateľky tiež namietajú, že neboli o zmene senátu zo strany najvyššieho súdu informované.

13. V závere sťažovateľky navrhli, aby ústavný súd odložil vykonateľnosť napadnutých uznesení podľa § 129 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), a to do právoplatnosti rozhodnutia o ich ústavnej sťažnosti, a súčasne aby ústavný súd podľa § 130 zákona o ústavnom súde uložil notárovi [REDAKOVANÉ] ako súdnemu komisárovi dočasne sa zdržať vykonávania napadnutých rozhodnutí.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

III.1. K namietanému porušeniu práv sťažovateľiek napadnutým rozsudkom okresného súdu v spojení s opravným uznesením:

14. Pokiaľ ide o namietané porušenie práv sťažovateľiek napadnutým rozsudkom okresného súdu, ústavný súd v prvom rade uvádza, že z čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že systém ústavnej ochrany

základných práv a slobôd je rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom právomoc všeobecných súdov je ústavou založená primárne („... ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“) a právomoc ústavného súdu len subsidiárne, t. j. na princípe subsidiarity.

15. Z tohto princípu vyplýva, že právomoc ústavného súdu poskytnúť ochranu základným právam a slobodám je daná iba vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodujú všeobecné súdy. Ústavný súd sa pri zakladaní svojej právomoci riadi zásadou, že všeobecné súdy sú ústavou povolané chrániť nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť. Preto je právomoc ústavného súdu subsidiárna a nastupuje až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (pozri. II. ÚS 13/01, IV. ÚS 102/09).

16. Proti napadnutému rozsudku okresného súdu (v spojení s opravným uznesením) bol prípustný opravný prostriedok, ktorý sťažovateľky využili, a preto právomoc poskytnúť ochranu označených práv podľa ústavy mal krajský súd v rámci odvolacieho konania. Tým je zároveň v danom rozsahu vylúčená právomoc ústavného súdu. Preto ústavný súd túto časť ústavnej sťažnosti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie.

III.2. K namietanému porušeniu práv sťažovateľiek napadnutým rozsudkom krajského súdu:

17. Rovnaký záver možno konštatovať aj vo vzťahu k napadnutému rozsudku krajského súdu. Ako totiž vyplýva z ústavnej sťažnosti, proti napadnutému rozsudku krajského súdu sťažovateľky podali dovolanie, v ktorom namietali nedostatok jeho odôvodnenia, ako aj nesprávnosť právnych záverov krajského súdu. Predmetné dovolacie námietky, ktoré sa argumentačne významne prekrývajú s ústavnou sťažnosťou, už teda boli predmetom preskúmania najvyšším súdom z hľadiska posudzovanej prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. e) a f) CSP a podľa § 421 ods. 1 písm. a) a b) CSP.

18. Najvyšší súd dovolaniu sťažovateľiek čiastočne vyhovel a napadnuté rozhodnutie zrušil, čo vedie ústavný súd k záveru, že dovolanie ako mimoriadny opravný prostriedok bolo pre sťažovateľky dostupným prostriedkom ochrany ich práv. Ústavný súd tak bude posudzovať ústavnú udržateľnosť rozhodnutia najvyššieho súdu o dovolaní (bod III.3.). Ak teda právny poriadok umožňoval sťažovateľkám domôcť sa ochrany základných práv proti ich porušeniu rozsudkom krajského súdu v dovolacom konaní, potom podľa čl. 127 ods. 1 ústavy niet právomoci ústavného súdu na poskytnutie takejto ochrany. Sťažovateľky napokon ani netvrdia, že niektorú z ich námietok nemohli uplatniť v dovolacom konaní.

19. Vzhľadom na to, že je úlohou nielen ústavného súdu, ale aj všeobecných súdov poskytovať ochranu základným právam, ústavný súd s ohľadom na princíp subsidiarity odmietol ústavnú sťažnosť aj v tejto časti podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde pre nedostatok právomoci ústavného súdu na jej prerokovanie.

III.3. K namietanému porušeniu práv sťažovateľiek napadnutým uznesením najvyššieho súdu:

20. Podstatou tejto časti ústavnej sťažnosti je námietka sťažovateľiek o porušení ich práv napadnutým kasačným rozhodnutím najvyššieho súdu, ktoré vzhľadom na právnu záväznosť vyslovených (nesprávnych) právnych záverov pre súd prvej inštancie považujú z ústavného hľadiska za neakceptovateľné. Sťažovateľky súčasne poukazujú na viaceré procesné pochybenia

všeobecných súdov, kritizujú spôsob, ako sa s nimi vysporiadal najvyšší súd v napadnutom uznesení, a považujú to za zásah do svojich práv takej intenzity, ktorá odôvodňuje vstup ústavného súdu do právoplatne neskončeného konania.

21. Ústavný súd už v rámci svojej judikatúry opakovane vyslovil, že predpokladom na záver o porušení základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru je len také porušenie, ktoré nie je napravitel'né alebo odstrániteľ'né činnosťou všeobecného súdu pred začatím konania alebo v konaní vo veci samej, resp. ktorého nápravu nemožno dosiahnuť procesnými prostriedkami, ktoré sú obsiahnuté v príslušnom procesnom kódexe (m. m. I. ÚS 148/03, III. ÚS 355/05, II. ÚS 307/06). V nadväznosti na to ústavný súd pripomína, že v rámci konania o ústavnej sťažnosti zásadne preskúmava len právoplatné rozhodnutia, a to v tom zmysle, že musí ísť o rozhodnutia, ktorými sa konanie vo veci samej právoplatne skončilo. V zmysle uvedeného v konaní, ktoré v čase predbežného prerokovania ústavnej sťažnosti stále prebieha, nemožno uvažovať o splnení tejto požiadavky (m. m. IV. ÚS 361/2010, IV. ÚS 37/2020).

22. Pridržiavajúc sa svojej stabilnej judikatúry, ústavný súd ďalej poukazuje v kontexte zistenia, že predmetom jeho konania v danej veci je preskúmavanie kasačného rozhodnutia dovolacieho súdu, na to, že základné právo na súdnu ochranu, ako aj právo na spravodlivé súdne konanie „je výsledkové“, to znamená, musí mu zodpovedať proces ako celok, a skutočnosť, či napadnuté konanie ako celok bude spravodlivé, závisí od pokračujúceho konania a rozhodnutia všeobecných súdov (m. m. III. ÚS 33/04, IV. ÚS 163/05, II. ÚS 307/06, II. ÚS 155/08). V intenciách uvedeného ústavný súd preskúmal napadnuté uznesenie najvyššieho súdu z toho hľadiska, či v danej veci nejde o rozhodnutie spôsobilé výrazne a už nezvratným (nereparovateľným) spôsobom zasiahnuť do ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou zaručených základných práv sťažovateľiek.

23. Ak ústavný súd v rámci svojej doterajšej rozhodovacej činnosti pripustil výnimky z tejto zásady, išlo o prípady, keď ešte pred právoplatným skončením konania vo veci samej bolo v konaní o ústavnej sťažnosti napadnuté právoplatné rozhodnutie, ktorým sa skončila iba určitá časť konania alebo ktorým sa riešila iba určitá parciálna procesná otázka. Podmienkou na pripustenie takejto výnimky však je, že v konkrétnom prípade musí ísť o rozhodnutie spôsobilé výrazne a nezvratným spôsobom zasiahnuť do ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou garantovaných základných práv alebo slobôd sťažovateľa, ako aj to, že námietka ich porušenia sa musí vzťahovať výlučne na dané štádium konania a nemohla by už byť uplatnená neskôr (IV. ÚS 195/2010), prípadne by sa tento negatívny dôsledok musel zároveň vzťahovať na výsledok konania a nebolo by ho možné korigovať v ďalšom procesnom postupe alebo v opravných konaniach (IV. ÚS 322/09, III. ÚS 626/2015).

24. Rešpektujúc judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva, ústavný súd vo svojej ustálenej judikatúre neustále pripomína, že jedným z kľúčových princípov spravodlivého súdneho konania, ako ich zaručuje čl. 6 ods. 1 dohovoru (obdobne čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. čl. 36 ods. 1 listiny), je aj právo na náležité odôvodnenie súdneho rozhodnutia. Jeho obsahom je právo účastníka konania, resp. strany sporu na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré preskúmateľným spôsobom, jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany. Princíp spravodlivosti („*fairness*“) pritom zaväzuje súdy,

aby pre svoje rozhodnutia poskytli dostatočné a relevantné dôvody (napr. III. ÚS 135/04, III. ÚS 198/05, III. ÚS 34/07). I uznesenie dovolacieho súdu, ktorým sa konanie vo veci samej právoplatne nekončí, musí spĺňať požiadavky plynúce z viacerých čiastkových aspektov základného práva na súdnu ochranu či práva na spravodlivé súdne konanie; jeho odôvodnenie nevynímajúc.

25. Po dôkladnom preskúmaní napadnutého uznesenia najvyššieho súdu ústavný súd konštatuje, že z hľadiska jeho odôvodnenia spĺňa ústavnoprávne požiadavky, ktoré sú naň kladené. Najvyšší súd jasne a zrozumiteľne vysvetlil dôvody, pre ktoré považoval dovolanie sťažovateľiek v už špecifikovaných častiach za dôvodné, ako aj dôvody, ktoré ho viedli k zrušeniu rozhodnutia krajského súdu. Tieto dôvody spočívali nielen v prítomnosti vád procesných, ale i vád právnych. V tomto smere najvyšší súd dôsledne inštruoval krajský súd, že v ďalšom konaní sa má zamerať na zopakovanie dokazovania, ktoré nebolo dosiaľ zrealizované, a súčasne sa v novom rozhodnutí vyjadriť ku všetkým dôkazom takým spôsobom, aby sa v spore nevyskytol tzv. opomenutý dôkaz. Takáto formulácia ďalšieho postupu je pomerne široká a v závislosti od rozsahu a obsahu novovykonalého dokazovania nevyklučuje korekciu dosiaľ zisteného skutkového stavu. Na to budú následne nadväzovať i právne závery, keďže dosiaľ zistený skutkový stav môže byť záväzný len do tej miery, ak tento skutkový stav zostane nezmenený. Závery najvyššieho súdu nevyklučujú situáciu, že by správne zistený skutkový stav viedol k iným právnym záverom (ktoré však musia byť zdôvodnené). Tým ponechal krajskému súdu „otvorené dvere“ na to, aby v ďalšom konaní korigoval vec sám, zohľadniac riadne zistený skutkový stav veci a vyhodnotiac všetky dôkazy predkladané stranami sporu v súlade so zásadou voľného hodnotenia dôkazov podľa čl. 15 CSP, ako aj námietky sťažovateľiek vznesené v odvolaní.

26. Navyše, ústavný súd považuje napadnuté uznesenie najvyššieho súdu za argumentačne konzistentné a súčasne sa z obsahu napadnutého uznesenia presvedčil, že najvyšší súd sa argumentáciou sťažovateľiek zaoberal v rozsahu, ktorý postačuje na konštatovanie, že sťažovateľky v napadnutom uznesení dostali odpoveď na všetky podstatné námietky prezentované v priebehu dovolacieho konania. V tejto súvislosti už ústavný súd uviedol, že všeobecný súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia. Preto odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované základné právo účastníka na súdnu ochranu, resp. právo na spravodlivé súdne konanie (m. m. IV. ÚS 112/05, I. ÚS 117/05). Z tohto dôvodu nemožno napadnuté uznesenie považovať za arbitrárne či ústavne neudržateľné, ako to tvrdia sťažovateľky v ústavnej sťažnosti.

27. Na základe uvedeného ústavný súd konštatuje, že vo veci sťažovateľiek nejde o prípad vyslovenia takého záväzného právneho názoru zo strany najvyššieho súdu, ktorým by bolo vopred záväzne predurčené rozhodnutie krajského súdu o merite veci spôsobom, ktorý by v budúcnosti (napr. aj z hľadiska prípadného neskoršieho ústavno-súdneho prieskumu meritórneho rozhodnutia) mal neodstrániteľné následky. Je iba v kompetencii krajského súdu, aby sa v ďalšom konaní s právnym názorom najvyššieho súdu prezentovaným v jeho zrušujúcom rozhodnutí vysporiadal tak, že vec posúdi v súvislosti so skutkovými okolnosťami daného prípadu (i v rámci ďalších okolností argumentačne predstretých sťažovateľkami v konaní o ústavnej sťažnosti, ako aj s tými, ktoré súvisia s opomenutými dôkazmi), a súčasne so zreteľom na účel civilného sporového konania,

ktorým je v zmysle čl. 2 CSP poskytnutie spravodlivej a účinnej ochrany ohrozených alebo porušených práv a právom chránených záujmov.

28. S tým súvisí aj posúdenie namietaných procesných pochybení všeobecných súdov zhrnutých v bode 9 tohto uznesenia a dopad ich dôsledkov na práva sťažovateľiek. Konanie pokračuje pred odvolacím súdom, čo evokuje príležitosť na zhojenie určitých procesných pochybení. Sťažovateľky budú mať naďalej možnosť uplatniť si svoje práva v civilnom súdnom konaní a prípadne predostrieť krajskému súdu právnu argumentáciu, ktorú uplatnili v konaní pred ústavným súdom, a tým ovplyvniť konečné rozhodnutie vo veci. Procesná situácia, ktorá prípadne vznikne v konaní pred odvolacím súdom, nevyklučuje ani prípadné zrušenie rozhodnutia súdu prvej inštancie a vrátenie veci tomuto súdu, a preto je nespokojnosť sťažovateľiek s tým, že najvyšší súd nezrušil aj rozhodnutie súdu prvej inštancie, bezpredmetná.

29. V nadväznosti na námietky sťažovateľiek predstreté v konaní pred ústavným súdom je potrebné tiež pripomenúť, že ústavný súd ako nezávislý súdny orgán ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy) nie je mimoriadnou opravnou inštanciou a nemôže nahrádzať právomoc všeobecných súdov a že jeho úlohou nie je nanovo vyhodnocovať skutkové a právne okolnosti prípadu a nahradiť závery všeobecných súdov svojím vlastným názorom, ale presvedčiť sa, že závery všeobecných súdov nie sú prejavom svojvôle, ktorá by mohla mať za následok porušenie práv sťažovateľov. Ako už bolo uvedené, v okolnostiach tohto prípadu nemožno závery najvyššieho súdu vyhodnotiť ako svojvoľné alebo zjavne neodôvodnené, resp. také, ktoré by popierali zmysel a účel príslušných ustanovení vo veci aplikovanej právnej normy.

30. V tejto súvislosti ústavný súd uvádza, že nie jeho úlohou perfekcionisticky „prerábať“ konanie, a to aj keby k nemu urobeným dielčím procesným úkonom mal výhrady. Úlohou ústavného súdu je ochraňovať ústavnosť (nie „obyčajnú“ zákonnosť) konania. Preto je povinnosťou ústavného súdu rozlišovať medzi prípadmi, keď procesný postup priečiaci sa zákonu zároveň vyústi do protiústavnosti a nespravodlivosti konania ako celku, a prípady, keď určitý procesný postup – hoci by ho aj bolo možné osamotene (inkontextuálne) hodnotiť, a to výlučne z formálneho pohľadu ako postup *contra legem* – protiústavnosť konania nezaloží (m. m. I. ÚS 76/2015). O taký prípad ide aj v práve prejednávanej veci, pretože civilný proces pokračuje pred odvolacím súdom, a v rámci neho je stranám sporu opäť daný široký priestor na uplatnenie a bránenie svojich práv.

31. Vyhodnotiac všetky už uvedené skutočnosti, ústavný súd konštatuje, že napriek argumentom sťažovateľiek nezistil v danej veci dôvody na pripustenie výnimky zo zásady nevstupovať do rozhodnutia súdu, ktorým bolo zrušené rozhodnutie súdu nižšej inštancie. Na základe uvedeného tak dospel k záveru, že v danom prípade niet žiadnej spojitosti medzi napadnutým uznesením najvyššieho súdu a namietaným porušením práv sťažovateľiek, a preto ich ústavnú sťažnosť odmietol aj v tejto časti podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti.

32. Skutočnosť, že sťažovateľky nie sú s právnymi závermi najvyššieho súdu spokojné, hoci im bolo dovolacím súdom prakticky vyhovené, nepostačuje sama osebe na prijatie záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti napadnutého rozsudku najvyššieho súdu (m. m. II. ÚS 4/94, II. ÚS 3/97, I. ÚS 204/2010, I. ÚS 380/2021). To, že záver najvyššieho súdu vyslovený v napadnutom rozhodnutí nezodpovedá predstave sťažovateľiek, ešte nezakladá dôvod porušenia ich ústavných práv (m. m. III. ÚS 650/2023).

33. K namietanému porušeniu základného práva na súdnu ochranu, resp. práva na spravodlivé súdne konanie (čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny a čl. 6 ods. 1 dohovoru) ústavný súd dodáva, že dané právo nie je možné vykladať tak, že by sťažovateľovi garantovalo právo na úspech v konaní či zaručovalo rozhodnutie zodpovedajúce jeho predstavám (II. ÚS 509/2023). Aj stabilná rozhodovacia činnosť ústavného súdu rešpektuje názor, podľa ktorého obsahom základného práva na súdnu ochranu, resp. práva na spravodlivé súdne konanie nie je záruka, že rozhodnutie súdu bude spĺňať očakávania a predstavy sporovej strany. Podstatou je, aby postup všeobecného súdu bol v súlade so zákonom, aby bol ústavne akceptovateľný a aby jeho rozhodnutie bolo možné kvalifikovať ako zákonné, preskúmateľné a nearbitrárne. V takom prípade nemá ústavný súd dôvod zasahovať do postupu a rozhodnutí súdov, a tak vyslovovať porušenie základných práv (I. ÚS 632/2022, IV. ÚS 110/2022, I. ÚS585/2023).

34. Sťažovateľky namietali i porušenie svojho práva na zákonného sudcu, tvrdiac, že z neznámych dôvodov došlo v rozpore s rozvrhom práce k odňatiu veci Mgr. Čimovi ako sudcovi spravodajcovi a vec bola autoritatívne prikázaná JUDr. Milučkému. Tieto tvrdenia sťažovateľky neosvedčili, keďže, ako vyplýva z napadnutého uznesenia, vo veci rozhodovala JUDr. Jana Zemková, PhD. (predsedníčka senátu), a sudcovia Mgr. Dušan Čimo a JUDr. Terézia Mecelová, a to v súlade s Rozvrhom práce najvyššieho súdu na rok 2023 v znení opatrení č. 1 až 3 účinným od 1. apríla 2023, keď JUDr. Jozef Milučký v roku 2023 už ani nebol sudcom najvyššieho súdu. Námietku sťažovateľiek preto ústavný súd vyhodnotil ako irelevantnú.

35. Keďže ústavná sťažnosť bola odmietnutá ako celok, rozhodovanie o ďalších návrhoch sťažovateľiek v uvedenej veci vrátane ich návrhu na uloženie dočasného opatrenia a odklad vykonateľnosti napadnutých rozhodnutí stratilo opodstatnenie, a preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 25. januára 2024

Miloš Maďar
predseda senátu